

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота

на тему: Особливості мовного вираження гендеру в англійській і українській
мовах

Студентки групи ПА 09-20
факультету германської філології і перекладу
денної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
Сологуб Катерини Вікторівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Мусієнко Юлія Анатоліївна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Chair of Germanic and Finno-Ugrian Philology

Term Paper

Ways of Linguistic Expression of Gender in English and Ukrainian

KATERYNA SOLOHUB

Group Te 09 - 20

Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof., PhD (Linguistics)

Yulia Musiienko

Kyiv 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНА ЛЕКСИКА В МОВНОМУ СВІТОГЛЯДІ	7
1.1 Визначення поняття “гендер”	7
1.2 Гендерні дослідження у літературознавстві.....	8
1.3 Передача ознак гендерного аспекту в перекладі	9
Висновок до розділу 1	11
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	12
2.1 Особливості гендерно-інклюзивного підходу в художньому творі... ..	12
2.2 Лінгвістичні засоби вираження гендеру в англійській мові.....	12
2.3 Лінгвістичні засоби вираження гендеру в українській мові.....	13
Висновок до розділу 2	16
ВИСНОВКИ	17
РЕЗЮМЕ	19
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	21
ДОДАТОК	24

ВСТУП

Люди почали використовувати поняття “гендер” у повсякденному мовленні нещодавньо. Для більшості найвживанішим словом є “стать” по відношенню до чоловіків та жінок. Гендер – це не тільки соціальний термін, який використовується для позначення статі людини в соціумі та науковій сфері, цей термін має важливу роль у лінгвістиці, а особливо в перекладознавстві.

Завдяки Агеєва В. П. (2001), гендерна дослідниця та літературний критик, це поняття набуло місця в лінгвістичній сфері. Американська філософія Дж. Батлер (1999) освітлює у своїх працях проблематику стереотипізації гендеру.

Гендер існує не тільки як у ролі терміну, а ще це поняття слугує невід’ємним компонентом в зображенні персонажів у літературних творах, як предмет вивчення в галузі гендерної лінгвістики.

Актуальність теми. Гендерні дослідження – це нова галузь дослідження, яка зосереджується на тому, як культурні та соціальні фактори впливають на наше ставлення до чоловіків і жінок. Важливо детально розглянути цю тему, оскільки це може допомогти правильно використовувати передачу гендеру при перекладі текстів різного дискурсу.

Об’єкт дослідження – мовні прояви гендерної специфіки в перекладі на англійську та українську мови.

Предмет дослідження – особливості функціонування та методи передачі гендерно-маркованих одиниць на фактичному матеріалі казкового дискурсу.

Мета дослідження – дослідити особливості мовного вираження гендеру в англійській і українській мовах.

Відповідно до мети було поставлено наступні **завдання**:

- визначити сучасні теоретичні підходи до інтерпретації поняття гендер у лінгвістиці;
- встановити та систематизувати способи вираження гендерних

характеристик у мові;

- дати характеристику гендерних стереотипів і способів їх вербалізації;

- здійснити аналіз лінгвокогнітивних аспектів гендерних стереотипів у лінгвокультурному просторі на матеріалі казкового дискурсу Оскара Уайльда .

Структура роботи. Робота складається із двох розділів, шести підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків, резюме роботи, списку використаної літератури і додатку. Загальний обсяг роботи – 21 сторінка.

Методами дослідження слугують класифікація терміну гендер у лінгвістичному середовищі та частин мови, які вказують на стать предмета чи особи в англійській і українській мовах. Порівняльний аналіз використання слів, які позначають гендер у літературному середовищі на основі оригіналу і перекладу казок Оскара Уайльда.

Матеріалом дослідження слугують роботи вчених та спеціалістів, об'єктом яких стало вивчення та трактування поняття гендеру та його використання в соціальних нормах, правильний переклад гендерних аспектів у художній літературі, яку роль грає це поняття в лінгвістиці. Також матеріалом для практичного дослідження особливостей перекладу гендеру слугують художні твори, а саме казки, і перекладацька робота українського перекладача.

Наукова новизна дослідження проявляється у тому, що поняття гендеру базується на соціальних нормах, стереотипах, та відношені суспільства певної країни до жіночої та чоловічої статей. Також у цій роботі виявлено різниця у принципах використання імеників і займеників в українській і англійській мовах в гендерному маркуванні суб'єктів і об'єктів. Під час аналізу визначено, що при перекладі текстів перекладачу потрібно враховувати культурну специфіку країни, мовою якої є оригінальний текст, у відношені до статі та правильно використати перекладацькі трансформації

при перенесенні гендеру дійових осіб тексту.

Теоретична значимість роботи полягає у тому, що в цій роботі наведені терміни гендеру як соціального так і біологічного явища, дослідження гендеру у літературознавстві та його вираження у художніх творах, використання та передача цього значення у зіставних мовах.

Практична значимість роботи полягає у тому, щоб на прикладі перекладу казок Оскара Уайльда порівняти використання і зміну статі героїв розповідей. Проаналізувати, чому під час перекладу перекладачі змінюють гендер героїв художніх творів і що на це впливає.

РОЗДІЛ 1. ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНА ЛЕКСИКА В МОВНОМУ СВІТОГЛЯДІ

1.1 Визначення поняття “гендер”

В наш час гендер став соціальним явищем. Він змінюється із часом, оскільки змінюються думки та погляди людей щодо своєї статі. Таким чином, і поняття “гендер”, яке означає сукупність культурних та соціальних норм, запропоновані суспільством для визначення гендеру людини залежно від біологічної статі (Агеєва, 2004: 4).

Т. Мельник (2004: 11) визначив поняття гендеру як змодельовану суспільством та підтримувану соціальними інститутами систему цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що, насамперед, визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі.

Вперше чинник статі щодо мови виник в античності при осмисленні граматичної категорії роду. Протягом тривалого часу єдиною гіпотезою про причини виникнення та функціонування категорії роду у мові була символіко-семантична, заснована на співвідношенні біологічної категорії *sexus* та граматичної *genus* (Гарбар, 2021: 32). Деякі люди вважали, що різне використання статі, яке ми бачимо в мові, є природним результатом різних статей людей; при цьому для того, щоб пояснити лінгвістичну мотивованість категорії роду, вчені застосовували особистий досвід.

Англійський соціолог Ентоні Гіденс пояснює, що «гендер» це не фізичні відмінності між чоловіком і жінкою, а соціально формовані особливості таких понять як “мужність” і “жіночність”. Гендер, на його думку, означає насамперед соціальні очікування щодо поведінки, які відповідають уявленням про чоловіка і жінку (Гідденс, 1999).

Існує ряд біологічних і соціальних трактувань рольових відносин між

чоловіком і жінкою в суспільстві, які називаються гендерними стереотипами. Стереотипи дозволяють людям сформувати уявлення про цілий світ, вийти зі свого вузького соціального, географічного та політичного світу (Григорів, 2012: 138).

Крім цього, у своїй праці Буяр І. Є. (2018) зазначає, що гендер не є лінгвістичною категорією, але його зміст можна розкрити шляхом аналізу мовних структур, які пояснюють лінгвістичне дослідження представлення статі (Власенко, Виноградова, Калачова, 2000: 24).

1.2 Гендерні дослідження у літературознавстві

Відомо, що гендерні дослідження у літературознавстві беруть початок з 90-х років ХХ століття. Для становлення гендерного літературознавства важливе значення мали фундаментальні праці дослідниць таких, як Батлер Дж. (1999) і Забужко О. (1999).

Гендерне літературознавство – це розуміння того, як різні аспекти людського життя представлені в літературі, і як ці уявлення можна інтерпретувати по-різному. Це може включати розгляд того, як зображено чоловічий і жіночий погляди, а також вивчення того, як різні цінності асоціюються з кожною статтю (Власенко, Виноградова, Калачова, 2000: 294).

На гендер впливають культурні уявлення суспільства про жінок і чоловіків, а це означає, що гендерний аналіз може бути предметом багатьох проблем і тем, які характерні для цієї культури. Наприклад, у деяких культурах чоловіки вважаються основними особами, які приймають рішення, тоді як в інших – жінки. Також можуть бути різні способи говорити про жінок і чоловіків, а також різні способи мислення про внутрішній світ і психологію жінок і чоловіків. Нарешті, спосіб написання оповідання, природа свідомості автора та спосіб розгортання оповідання можуть залежати від культурних уявлень про жінок і чоловіків (Власенко, Виноградова, Калачова, 2000: 71).

Варто також зазначити, що у гендерному літературознавстві дослідниці

та дослідники часто намагаються відійти від феміністичної критики, вважаючи її однобічною та методологічно застарілою, вказуючи на важливість паритетного прочитання фемінності-маскулінності та аполітичності досліджень, відкритості до нових підходів інтердисциплінованості (Ліончук, 2020: 43). Таким чином, наявність гендерної складової у процесі аналізу літературних творів, дозволить всесторонньо та більш об'єктивно провести дослідження закономірностей змін літературного процесу в історичному розрізі.

У цьому зв'язку, дослідники гендерних досліджень часто дивляться на літературні твори з іншої точки зору. Вони намагаються дивитися на роботи з «паритетної» перспективи, тобто розглядають як чоловічих, так і жіночих персонажів. Це допомагає дослідникам бути більш об'єктивними в аналізі.

1.3 Передача ознак гендерного аспекту в перекладі художнього твору

Переклад художнього твору є достатньо складним процесом. Це вміння напрацьовується, але не кожен спеціаліст візьметься за таку роботу. Перекладачу потрібно враховувати стиль написання автора, специфіку його культури, а саме відношення його нації до статусу та привілеї жінок та чоловіків у соціумі.

В своїй роботі Т. Бідна (2012) зазначає, що у центрі уваги перекладу художнього тексту стоять такі поняття як мовна особистість автора та перекладача, а також художній текст із ключовими концептами жінки та чоловіка, завдяки яким створюється гендерна ієрархія твору.

Перекладач повинен знати, що запорука гарного перекладу – це глибоке розуміння змісту твору-оригіналу, але часто цього складно досягнути на практиці. Оскільки, переклад – це відтворення змісту оригіналу засобами іншої мови з максимальним збереженням відповідності засобів обох мов (Поліщук, Уточкіна, 2020).

Такий вчений як В. Карабан (2002) вивчав поняття еквівалентності й

адекватності перекладу. Як зазначає В. Карабан, переклад тексту, можна вважати адекватним, якщо хоча б одна з двох умов збережена: правильно перекладені усі терміни та їх сполучення, переклад є зрозумілим для споживача і замовника, і у них немає до перекладача ніяких питань і зауважень. Так, наприклад, було встановлено, що еквівалентний і змістовний переклад гендерних аспектів тексту означає, що текст створено мовою перекладу, яка має ті самі гендерні характеристики, що й оригінал, і сприймається одержувачами перекладу як такий самий, як і одержувачі вихідної мови.

Потрібно зазначити, що з часом письменники почали використовувати гендерно – нейтральну лексику інклюзивні слова слова, що стосуються обох статей. Такий прийом використовують для уникнення хибних стереотипів щодо природи та ролі жінки або чоловіка у соціумі, така лексика визнає відмінності між статями, до обох статей ставиться з позиції рівності. Перекладачу потрібно звертати увагу на новітнє використання лексики у творах, щоб забезпечити лаконічний переклад, який зможе передати відношення автора до певних персонажів.

Перекладачі повинні використовувати різні трансформації перекладу, такі як лексичні, граматичні та лексико-граматичні, щоб переконатися, що перекладений текст точно передає всю інформацію оригінального тексту. Оскільки збереження структурної та семантичної схожості між вихідним та цільовим текстами може бути несумісним із забезпеченням їхньої функціональності тотожності, переклад супроводжується семантико-стилістичними трансформаціями, а головним завданням перекладача є визначення міри доцільності використання цієї трансформації (Ребрій, 2012: 125).

Таким чином, вивчення передачі гендерно-маркованих художніх образів дозволяє розширити лінгвістичний та перекладацький аналіз художнього твору.

Висновок до розділу 1

Гендер уособлює ставлення до людей у суспільстві залежно від статі. Основні фактори, які впливають на ставлення людей до чоловіків і жінок, є їхні фізичні характеристики, обов'язки та соціальні норми, які існують у конкретному суспільстві, у якому вони живуть, а також приклади культурних умов, яких люди придержуються і наслідують.

Гендерний підхід розглядає те, як гендерні відмінності відображаються у творі, а також розглядає, як ці відмінності відображають символи жіночого та чоловічого досвіду. Це дозволяє перекладачам розглянути художні твори по іншому, з точки зору популярних у різних культурах уявлень про «жіночність» і «маскулінність».

Гендерні аспекти впливають на різні стилі творів, особливо на літературний. Це явище надає додаткове навантаження для перекладачів і потребує більшою уваги під час перекладацького перекладу.

У цьому зв'язку, гендерні художні моделі є індивідуальним світоглядом автора на світ, що відображає складну взаємодію різноманітних факторів гендерних стереотипів.

РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1 Особливості гендерно-інклюзивного підходу в художньому творі

Відомо, що художній переклад – це найбільш складний вид інтелектуальної та перекладацької діяльності, який не може зводитися до простого перефразування сенсу з вихідної мови на ту, що перекладають, і механічної заміни лексичних одиниць тексту оригіналу на лексичні одиниці тексту перекладу. Т. А. Казакова (2006) говорить про створення «дублікату» оригінального художнього твору іншою мовою для задоволення потреб конкретного суспільства.

Інклюзивність визначається як “комунікативна практика, спрямована на прийняття та рівність соціальних груп індивідуумів, що різняться за ознаками раси, етносу, соціального статусу, релігійних вірувань, гендеру, сімейного стану, віку, соціоекономічного стану” (Власенко, Виноградова, Калачова, 2000: 201).

Звідси випливає поняття інклюзивної, тобто недискримінуючої мови, з якої виключається інвективна лексика, орієнтована на образу людей за такими ознаками, як гендер, раса, вік, наприклад виключаються поняття та вираження, пов’язані з рабством, бідністю, гендерними стереотипами, наприклад: *black sheep, white collar, master bedroom, bossy, sassy, man up* (Власенко, Виноградова, Калачова, 2000: 201).

Отже, під «інклюзивна мова» мається на увазі соціально прийнятну, соціокультурно обумовлену мову, що змінюється разом із нормами суспільства, які змінюються в процесі розвитку суспільства будь – якої країни.

2.2 Лінгвістичні засоби вираження гендеру в англійській мові

Вивченням способів та засобів вербалізації гендеру в англійській мові займалися такі вчені, як Агеєва, В. П (2004), Козачишина О. Л. (2003) і

Птушка А. С. (2007). В англійській мові існують різні типи іменників, і деякі з них мають певний рід. Наприклад, іменники чоловічого роду характеризуються ознаками чогось сильного, що стереотипно притамано чоловічій частині соціуму, а іменники жіночого роду, як правило, значать щось ніжне та тендітне. Однак ця категорія іменників більше не є типовою для сучасної англійської мови. Відтак, існує багато різних типів іменників, і не всі вони підходять під певні правила.

В англійській мові категорія роду використовується для визначення роду іменника. Це досягається шляхом співвіднесення іменника з особистими займенниками, які вживаються в тексті для позначення когось у третій особі однини *he, she, it*: *man – he, woman – she, tree, dog – it*:

A man was standing at my door. He was wearing a strange shirt. It was embroidered with some Slavic ornament (Чоловік стояв біля моїх дверей. На ньому була дивна рубашка. Вона була вишита якимось слов'янським орнаментом).

Займенники – це слова, що вказують на ознаку, особу, предмети, не називаючи їх. Займенники до цих груп речей визначаються семантикою іменників. Наприклад, слово «стілець» може бути пов'язане з займенниками чоловічої чи жіночої статі залежно від контексту. Крім того, є деякі іменники, які належать до середнього роду, що означає, що вони можуть бути пов'язані як із займенниками чоловічого, так і з жіночого роду, залежно від ситуації. Нарешті, є зворотні винятки, коли деякі іменники, які зазвичай персоніфіковані, можна замінити займенниками *he* або *she* (Башкирова, 2018: 59):

Іменники *ship, hope, hen* часто мають асоціацію із жіночим родом. Наприклад речення “*This hen also wanted to live her laid-back life*”. Є випадки, коли іменник *fear* може позначатися чоловічим родом.

2.3 Лінгвістичні засоби вираження гендеру в українській мові

Художній переклад відрізняється від інших типів перекладів тим, що

перекладач намагається достовірно відтворити оригінальний стиль написання автора. Це важкий процес, оскільки автори використовують різні лінгвістичні техніки та засоби для передачі своїх ідей. Відтак, перекладач, який працює над перекладом художнього твору з однієї мови на іншу, у певному сенсі, створює нову розповідь. При необхідності перекладач може замінити одну техніку на іншу, щоб досягти такого ж ефекту (Гончар, 2020: 15).

У казці О. Уайльда «Соловей і троянда» (1910) вживання гендерних слів базується на концепції біологічної статі. Якщо перекладач хоче зробити гарний переклад, йому потрібно перенести характерні гендерні слова з біологічної статі людини на правильну стать за контекстом твору.

Персонажами цієї казки є *young Student, the Nightingale, a Butterfly, Green Lizard, Daisy*. В самому тексті автор представив *young Student* (молодий Студент), *Green Lizard* (зелена Ящірка) і *Butterfly* (Метелик) персонажами, які мають чоловічу стать, а таким персонажам як *the Nightingale* (Соловей) і *Daisy* (Маргаритка) автор надав жіночу стать. Письменик вказує на статі своїх персонажів завдяки займенникам жіночого та чоловічого роду.

1. “*From her nest in the holm-oak tree the Nightingale heard him, and she looked out through the leaves, and wondered*” (Wilde, 1910).
2. “*Why is he weeping?*” asked a little *Green Lizard, as he ran past him with his tail in the air*” (Wilde, 1910).
3. “*Why, indeed?*” whispered a *Daisy to his neighbour (Butterfly), in a soft, low voice*” (Wilde, 1910).

Розглянемо передачу статі персонажів в тексті перекладу на прикладі роботи І. Корунця (2008):

1. “Його почув Соловей у своєму гніздечку на дубі і здивовано виглянув із листя”
2. “За чим це він плаче? – запитала маленька зелена Ящірка, що бігла мимо, задерши догори хвостика”.
3. “За чим? – тихо прошепотіла Стоніжка до своєї сусідки”.

Проаналізувавши переклад, можна помітити, що автор перекладу

змінив стать персонажів “Соловей” і “Метелик”. Також, Корунець змінив персонажа “Маргаритка” на “Стоніжка”. Відносно, образ “Солов'я” типово жіночий, птах насолоджується своїм життям, співає прекрасні пісні про кохання та в фіналі жертвує собою, щоб допомогти звичайній людині. Якщо звертати увагу на певні гендерні стереотипи, то така самовіддача і жертвність притамана жінкам. Цікавим є те, що автор надав такому персонажу, як “зелена Ящірка” чоловічу стать, але стереотип про надміну цікавість певною ситуацією також характеризує жінок.

У казці присутній такий персонаж як “*Rose-tree*”, що за контекстом перекладається як “Трояндовий кущ”. Уайльд позначає цього персонажа завдяки займенику *it*:

“My roses are red,” it answered, “as red as the feet of the dove, and redder than the great fans of coral that wave and wave in the ocean-cavern” (Wilde, 1910). – “Мої троянди червоні, – відповів він, – такі червоні, як лапки голуба, вони червоніші за корали, що колихаються, неначе віяло, в печерах на дні морському”(Переклад І. Корунець) (2008).

Тут також можна помітити, що перекладач змінив стать персонажу.

У цьому зв'язку, перекладаючи між мовами, важливо пам'ятати про гендерну складову та особливості родів у мовах, з якими працює перекладач. Це особливо важливо під час перекладу між чоловічими та жіночими образами, тому що читачі мають більшу зацікавленість до головних персонажів, чия стать є різною, а одностатеві головні герої не мають такої прихильності.

Якщо розглянути казку “Незвичайна ракета”, то там присутня велика кількість персонажів. Це люди, тварини, а також назви різних піротехнічних виробів: “*Fire-balloon*”, “*little Squib*”, “*Cracker*”, “*big Roman Candle*”, “*Rocket*”, “*Catharine Wheel*”, “*Bengal Light*” (Wilde, 1910). Автор надає кожному із цих найменувань стать, використовуючи займеники. В цьому випадку Корунець надав інший гендер деяким персонажам, який суттєво відрізняється від оригінального тексту (таблиця 1).

Таким чином, казки – це розповіді, в яких стать персонажа можна зрозуміти завдяки описовим характеристикам. Наприклад, в казках де присутні принц та принцеса ми чітко розуміємо стать цих персонажів, завдяки опису їх зовнішності, манер, характеру та використаних особових займенників.

Висновок до розділу 2

Результати цього дослідження показали, що мова художніх творів має достатньо прикладів гендерної специфікації, правильна передача якої є запорукою якісного перекладу. Гендерний аспект може бути відображений у перекладі за допомогою відомого набору трансформацій. Для перекладача важливо звертати уваги на вираження статі в оригінали твору. Це допоможе правильно надати певному герою розповіді правильний маркер гендеру.

Також, із вище зазначеного можна зробити висновок, що гендерні маркери в словах говорять нам про стать того, до чого вони відносяться. Наприклад, такі слова, як «чоловік» і «жінка», або займенники “він”, ”вона” стосуються людей і речей певної статі.

У наш час є певні зміни у відношенні людей до використання типових гендерних маркувань, таких як “він” або “вона”. Небінарні особи використовують слово “вони”, щоб не відносити себе до класичних гендерів і показати, що на даний момент часу вони не відчують себе ні жінкою, ні чоловіком.

Можливо, в майбутньому, ми будемо більше помічати використання маркеру статі “вони” у літературних творах і це суттєво змінить не лише літературну та перекладацьку сферу, а й соціальну культуру у різних країнах.

ВИСНОВКИ

Є два способи подивитися на те, як говорять чоловіки і жінки. Один із способів – подумати про те, як мова та поведінка відрізняються залежно від статі. Цей підхід називається «гендерний аналіз». Інший спосіб полягає у тому, щоб думати, що мовні відмінності між людьми не настільки важливі, і що використання мови чоловіками та жінками ґрунтується на різноманітних факторах, таких як соціальний та ситуаційний контекст, а також індивідуальні характеристики мовця. Стереотип – це узагальнення про групу людей з яскраво вираженим емоційним забарвленням, що ґрунтується на судженнях про їхні властивості та ставлення, а також про їхні когнітивні, психічні та поведінкові особливості (Агеєва, 2011).

Мета роботи досягнута. Усі поставлені завдання виконано, а саме:

- досліджено поняття гендер у лінгвістиці, як соціальні стереотипи та як культура соціуму певної країни впливає на правильне трактування гендеру;
- охарактеризовано гендерні стереотипи і способи їх вербалізації у зіставних мовах, а саме співвідношення іменника до особистих займенників для визначення категорії роду;
- висвітлено сутність лінгвокогнітивних аспектів гендерних стереотипів у лінгвістиці, а саме як впливає культурне уявлення суспільства на чоловічий та жіночий гендер на аспекти правильної передачі статі у художніх творах, також те, як перекладач бере до уваги світогляд автора, його відношення до статі персонажів, яке можна чітко прослідкувати у контексті та манері опису дійових осіб оригінального тексту;
- розкрито культурно-специфічні лінгвокогнітивні особливості гендерних стереотипів у британському та українському лінгвокультурних просторах на фактичному матеріалі казкового дискурсу казок “Соловей і Троянда” і “Незвичайна Ракета” О. Уайльда та перекладцького перенесення статі персонажів на основі перекладу І. Корунця.

Можна зробити висновок, що позиціювання персонажів як жіночих, так і чоловічих не тільки завдяки займенникам третьої особи, але і ознакам та характеристикам, якими автор наділяє своїх персонажів, що базується на світогляді письменника.

Перспективою вивчення категорії гендеру у міжкультурній специфіці є майбутня систематизація гендерних ознак у встановленні реальності та відмінностей етнічній та культурній специфіки проявів комунікативної поведінки в зіставних мовах, зокрема в області перекладознавства.

РЕЗЮМЕ

У даній роботі розглядають особливості мовного вираження гендеру в українській та англійській мовах.

Головна увага зосереджена на тлумаченні поняття “гендер” в умовах соціального життя, лінгвістики та літературознавстві. Робота базувалася на працях вчених та спеціалістів у сфері лінгвістики. Були розглянуті такі лінгвістичні явища та прийоми як гендерні аспекти та їх використання в перекладській діяльності, гендерно – інклюзивний підхід при перекладі художніх творів, використання перекладацьких трансформацій для правильного перекладу інклюзивних слів.

Дослідження висвітлює розбіжності у передачі саті предметів та людей у двох зіставних мовах на прикладі оригінального художнього твору та його українського перекладу.

Ключові слова: гендер, стать, автор, перекладач, художній твір, категорія роду, гендерно-інклюзивний підхід, гендерні аспекти, перекладацькі трансформації.

SUMMARY

This work is considered the features of the linguistic expression of gender in the Ukrainian and English languages.

The main focus is on the interpretation of the concept of "gender" in terms of social life, linguistics and literary studies. The work was based on the works of scientists and specialists in the field of linguistics. Linguistic phenomena and techniques such as gender aspects and their use in translation activities, a gender-inclusive approach to the translation of works of fiction, and the use of translation transformations for the correct translation of inclusive words were considered.

This work highlights the differences in the transfer of sex of objects and people in two contrastive languages using the example of the original work of fiction and its Ukrainian translation.

Keywords: gender, sex, writer, translator, work of fiction, gender category, gender-inclusive approach, gender aspects, translation transformations.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агеєва, В. П. & Оксамитна, С. О. (2001). *Гендер і культура: збірник статей*. Київ: Факт.
2. Агеєва, В. П. (2004). *Українська гендерна культурологія. Основи теорії гендеру*. Київ: К.І.С.
3. Башкирова, О. М. (2018). *Гендерні художні моделі сучасної української романистики*. Київ: ун – т. ім. Б. Грінченка.
4. Бідна, Т. О. (2012). Реалізація концептів жінка та чоловік в оригіналі та перекладах художнього тексту (на матеріалі перекладів романів М.Мітчел «Gone with the Wind» і Дж. Голсуорсі «The Forsyte Saga»). Дисертація. УДК 81'255.4-055.1/3.Б
5. Буюр, І. Є. & І. Я. Коцан (ред.) (2007). *Гендерна лінгвістика: здобутки та перспективи. Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. Луцьк: держ. ун-т ім. Лесі Українки.
6. Власенко, Н. С., Виноградова, Л. Д., Калачова, І. В. (2000). *Гендерна статистика для моніторингу досягнення рівності жінок і чоловіків*. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.
7. Гарбар, А. І. (2021). Гендерна лінгвістика: передумови становлення і розвиток. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. Вип. 52. С. 32 – 35.
8. Гончар, Ю. О. (2020). *Гендерний аналіз художньо-образного світу Шевченка в контексті європейської романтичної традиції*. Черкаси.
9. Григорів, Н. М. (2012). *Лінгвістичні засоби вираження гендеру в англійській*. Горлівка: ООО "НВП "Інтерсервіс".
10. Забужко, О.С. (1999). *Жінка-автор у колоніальній культурі. Хроніки від Фортінбраса*. Київ: Факт.
11. Казакова, Т. А. (2006). *Художній переклад: у пошуках істини*. СПб.: Філологічний факультет СПбДУ.
12. Карабан, В. І. (2002). *Переклад англійської наукової і технічної*

- літератури*. Вінниця: Нова книга.К
13. Козачишина, О.Л. (2003). *Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англомовних художніх текстів (на матеріалі американської прози ХХ сторіччя)*. Київ: КНЛУ.
 14. Колосова, О. В. (2018). Питання про гендерну ідентифікацію в сучасній англійській мові. *Збірник матеріалів 6-ї міжнародної конференції лінгвістів*. Харків.
 15. Корунець, І.В. (2008). *Щасливий принц*. Львів : “Піраміда”.
 16. Ліончук, Р.(2020). *Гендерні дослідження в українському літературолінгвістиці*. Ченстохова: Гуманітарно-природничий університет ім. Яна Длугоша.
 17. Мельник, Т. М. (2004). *Гендер як наука та навчальна дисципліна: навчальний посібник*. Київ : К.І.С. С. 10-29.
 18. Поліщук Л.П. & Уточкіна Ю. (19–20 березня 2020 р.). “Вивчення гендерних аспектів художнього перекладу на прикладі англомовних творів”. *Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи: збірник матеріалів III Всеукраїнської наукової інтернет-конференції*. Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, С. 111-116.
 19. Птушка, А.С. (2007). Взаємодія експлікації та імплікації в об’єктивації гендерних стереотипів у тексті англомовного анекдоту. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Харків: харківський національного університету імені В.Н. Каразіна.
 20. Ребрій О. В. (2012). *Сучасні концепції творчості у перекладі*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна.
 21. Giddens, A. (1999). *Runaway World: How Globalization is Reshaping Our Lives*. London: Profile.
Гіббенс, Е. (1999). *Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя*. Лондон: Profile.
 22. Butker, J. (1999). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of*

Identity. United State: Routledge. США: Routledge.

Батлер, Дж.(1999). Гендерний клопіт: Фемінізм та підрив тожсамості .

23. Wilde, O.(1910). *The Happy Prince And Other Tales*. London.

Уайльд, О. (1910). Щасливий принц та інші казки. Лондон.

ДОДАТОК

Таблиця 1. Імена персонажів казки “Надзвичайна Ракета” і їх переклад І. Корунця.

О. Уайльгед:	І. Корунець
<p>little Squib (відсутня ознака статі) <i>““The world is certainly very beautiful,” cried a little Squib.”</i></p>	<p>Маленька Вертушка (жіночий рід) <i>“Який прекрасний білий світ! — вигукнула маленька Вертушка.”</i></p>
<p>big Roman Candle (відсутня ознака статі) <i>““Nonsense!” said the Roman Candle, “Romance never dies...”</i></p>	<p>Велика Римська Свічка (жіночий рід) <i>“Дурниці! — вигукнула Римська Свічка.— Романтика ніколи не вмирає”</i></p>
<p>Catharine Wheel (she) <i>“But the Catherine Wheel shook her head. “Romance is dead, Romance is dead, Romance is dead,” she murmured.”</i></p>	<p>Вогняний Фонтан (чоловічий рід) <i>“Але Вогняний Фонтан тільки похитав головою і прошепотів: — Романтика померла, романтика померла, романтика померла...”</i></p>
<p>Cracker (he) <i>““Order! order!” cried out a Cracker. He was something of a politician...”</i></p>	<p>Петарда (жіночий рід) <i>“Увага! Увага! — вигукнула Петарда. Вона захоплювалася політикою”</i></p>
<p>Rocket (he) <i>“As soon as there was perfect silence, the Rocket coughed a third time and began. He spoke with a very slow, distinct voice”</i></p>	<p>Ракета (жіночий рід) <i>“Коли запала цілковита тиша, Ракета прокашлялася і заговорила. Вона говорила дуже повільно, виразним голосом”</i></p>
<p>Bengal Light (he) <i>“...the Bengal Light felt so crushed that he began at once to bully the little squibs...”</i></p>	<p>Бенгальський Вогонь (чоловічий рід) <i>“...Бенгальський Вогонь відчув себе знищеним і негайно став чіплятися до маленьких Вертушок...”</i></p>
<p>Fire-balloon (he) <i>““Good- bye,” cried the Fire-balloon, as he soared away, dropping tiny blue sparks.”</i></p>	<p>Вогняна Куля (жіночий рід) <i>“Прощавайте! — вигукнула Вогняна Куля, злітаючи в небо й розбризкуючи дрібненькі блакитні іскорки.”</i></p>